

ДЕДЕКИНД, РИХАРД
(Dedekind Richard)
(1831-1916)

Германскиот математичар Рихард Дедекинд е роден 1831. во Брауншвајг. Неговиот татко е професор по правни науки и умее да ги упати своите деца на вистински пат во нивната едукација. До петнаесеттата Рихард се школува во гимназијата на својот роден град. Особено го привлекува физиката и хемијата. На математиката ќе ѝ се сврти дури по запишувањето на Каролинскиот колеџ во Брауншвајг, оној ист колеџ кој на младиот Гаус му пружил можност за самообразование во математиката. Подоцна, на Техничката висока школа во Брауншвајг, Дедекинд ќе стекне солидни математички знаења. Совладувајќи ги основите на аналитичката геометрија, алгебрата, интегралното сметање и механиката се чувствува подготвен за запишување на Универзитетот во Гетинген. Во 1850. стапува на овој Универзитет, каде професори му се математичарите Гаус и Штерн, како и физичарот Вебер. И покрај врвните предавачи на универзитетот, програмата не ги задоволувала математичките апетити на младиот Дедекинд. По завршувањето на студиите, две години ќе му посвети на проучувањето на математички области од суштинско значење за него, модерната геометрија и алгебрата, елиптичките функции и математичката физика, кои во тоа време во Берлин ги предавале Јакоби, Штајнер и Дирихле.

Дедекинд докторира кај Гаус 1852. и оттогаш почнува неговата професорска кариера, најнапред како доцент во Гетинген. И понатаму се образува во областите кои ги предава и го наследува Гаус на катедрата во Гетинген. Во исто време Дедекинд се среќава со уште еден врвен математичар, Бернард Рيمان. Дедекиндовите предавања на Универзитетот се однесуваат на елементарната математика и тој прв ќе ја воведо теоријата за решавање на равенки на Галоа. Меѓу првите ќе го согледа значењето на поимот за група во алгебрата и аритметиката. Разгледувајќи ги конечните множества, уште во првите трудови, ќе ги изложи своите идеи за алгебарските броеви, со двата главни момента за нив, *ајсѝраќиносѝ* и *сеоѝфајносѝ*.

Во 1857. е именуван за редовен професор на Политехничката школа во Цирих, а по пет години, во 1862. за професор на Високата техничка школа во Брауншвајг, каде ќе остане скоро педесет години. Ова ќе биде скромно работно место за еден од најголемите и најоригиналните математичари, за главниот основач на модерната алгебра. Но, тоа се должи на неговата скромност, повлеченост и предаденост на работата. Дури не стигува ни да се ожени, иако живее долго, осумдесет и пет години, во добро здравје и со свеж ум, постојано подготвен да ги продлабочува своите знаења и со свои идеи да ја збогатува математиката.

Дедекиндовата математичка дејност се сведува скоро исклучиво на доменот на теоријата на броеви. Во 1872., инспириран од петтата книга на Евклидовите *Елементи*, ја објавува расправата *Нејреќинајносѝ и ирационални брое-*

ви, во која ги дефинира пресеците на множеството на рационални броеви. Тие, денес познати како Дедекиндови пресеци и во теоријата на ирационални броеви се метод на строго дефинирање на овие броеви. При тоа, под пресек подразбира поделба на множеството на рационални броеви на две дисјунктни подмножества, каде секој број од второто подмножество е поголем од секој број на првото подмножество. Секој елемент од множеството на рационалните броеви дефинира по еден пресек, но одредени пресеци не се дефинирани од елементите на множеството рационални броеви. Последните пресеци Дедекинд ќе ги нарече ирационални броеви. Ова е еден мал обид да се објасни суштината на неговата идеја за ирационалните броеви. Тој покажува како се врши сметањето со нив и на тој начин ја отстранува меѓата меѓу аритметиката и геометријата.

Во расправата *Што се и што треба да бидат броевите*, објавена 1888. поимот на природен број го сведува на поим на конечно множество. Работата на Дедекинд во областа на теоријата на броевите е врзана и со помошта што му ја дава на Кантор низ научната кореспонденција, а во врска со конструкцијата на теоријата на множества, која се користи во класичната математика.

Дедекинд дава уште еден исклучителен прилог во осветлувањето на поимот *број*, во смисла на алгебарски број. Тој ги воведува *идеалните броеви*, како бесконечна класа на броеви. Ова откритие се покажало плодно во сите математички области. Ги применува и во теоријата на алгебарските криви во рамнина и оттогаш оваа теорија, покрај во геометријата и анализата, станува дел и на чистата алгебра.

Дедекинд со својата мудрост покажува како тајната на континуум се открива со едноставен апарат на разгледување. А ние можеме да забележиме дека колку повеќе математиката се развива, толку повеќе станува сè поапстрактна, но исто така и сè попрактична.

Брауншвајг, градот каде што е роден Р. Дедекинд и каде подоцна е професор речиси педесет години.

Поголем број мои читатели ќе бидат многу разочарани кога ќе видат дека со оваа моја едноставна постапка се открива тајната на континуум.

(Р. Дедекинд за пресеците на множеството на рационалните броеви.)